

Շարական.

Ի ՅԱՌԱՋԻ ԺԱՄՈՒՆ ՅԻՍՈՒՍ ՏԱՐԵԱԼ ԱԾԱԻ ԱՌ ՊԻԼԱՏՈՍ, ՍՈՒՏ ՎԿԱՅԻՒՔ ԶՆԱ ՄԱՏՆԵՒՆ ՀԱՀՈՅՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՐ ԽՕՍԷՒՆ. ԶՊԱՐԱՆՈՅՆ ՀԱՐԿԱՆԵՒՆ Ի ԶՍՈՒՐԲՍ ԶԵՌՍ ԿԱՊԷՒՆ, ԶԳԵՄՍ ԱՍՏՈՒԹՈՅ ԱՊՏԱԿԷՒՆ ԶՀԱՃՈԱԿ ԼՈՅՍՆ ԵՐԿՆԱԻՆ:

Ըզգժամս ԵԼՆ: Տէր լո՛ւր ԵԼՆ: Աղօթք. Տէր Յիսուս Գրիստոս, որդի ԵԼՆ:

Սկիզբն Երրորդ ժամուն:

Աստուած, յօգնել ԵԼՆ: Կցուրդ. Երկիր պազանեմք ԵԼՆ:

Շարական.

Ի ԽԱԶ ՀԱՆԵԼ ԱՂԱՂԱԿԵՆ Ի ՅԵՐՐՈՐԴ ԺԱՄՆ Ի ՅՈՒՐԲԱԹՈՒՆ ԾԱՂՐ ԱՌՆԵԼՈՎ ԱԳՈՒՅԱՆԵՆ ԶՊԱՏՄՈՒՃԱՆ ԶՍԳԵՍ ԾԻՐԱՆՈՅՆ ԳԼՈՒՆ ՆՈՐԻՆ ՀԱՐԵԱԼ ԽԱԹԻ ՀԻԻՍԵԱՅ ԹԱԳԻՒԸՆ ՓՇԵՂԻՆԻ Ի ՅՈՒՍ ԻՒՐ ԲԱՌՆԱ ԶԵԱԶ [fol. 226 a] ՄԻՆԶԵԻ Ի ՏԵՂԻ ԶԱՐԶԱՐԱՆԱՅ

Ըզգժամս ԵԼՆ: Տէր լո՛ւր ԵԼՆ: Աղօթք. Տէր Յիսուս Գրիստոս ԵԼՆ:

Սկիզբն Զ-Երրորդ ժամուն:

Աստուած յօգնել ԵԼՆ: Կցուրդ: Երկիր պազանեմք ԵԼՆ:

Շարական.

Ի ՎԵՅԵՐՈՐԴ ԺԱՄՈՒ ԱՌՈՐՆ ՅԻՍՈՒՍ Ի ԽԱԶ ԲԵՒԵՆԵՅԱԻ ԵՒ Ի ՄԻՋԻ ԱՌԱԶԱԿՈՅ ԿԱԽԵԱԼ ԸՆԴ ՆՈՅՆ ՀԱՄԱՐԵՅԱԻ: Ի ԶԱՐԶԱՐԱՆՍՆ ԾԱՐԱԻԵԱԼ ԼԷՂԱԻ ԵՂԵԻ ՆԱ ԱՐԲՈՒՅԵԱԼ, ԳԱՌՆ, ՈՐ ԶՄԵՂՍ ՄԵՐ ԵՐԱՐԶ ԱՅՍՊՈՒՄ ԳՈՐԾ ԱՍՏՈՒԱԾ ԱՐԵԱՅ:

Ըզգժամս ԵԼՆ: Տէր լո՛ւր ԵԼՆ: Աղօթք. Տէր Յիսուս Գրիստոս ԵԼՆ:

Սկիզբն Թ. ժամուն:

Աստուած յօգնել ԵԼՆ: Կցուրդ. Երկիր պազանեմք ԵԼՆ:

Շարական.

Ի ՅԻՆՆԵՐՈՐԴ ԺԱՄՈՒ ՅԻՍՈՒՍ ԶՏԻՐԱԿԱՆ ՇՈՒՆԶ ԱՐԶԱԿԵԱՅ, ԵԼԻ, ԵԼԻ ԱՂԱՂԱԿԵԱՅ ԵՒ ԶՀՈԳԻՆ ՀՕՐ ԱՌԱՆԳԵԱՅ ԶԿՈՂ ՆՈՐԻՆ ԳԵՂԱՐԴ ՏԻԳՈՎ

ԶԻՆՂՈՐՆ ԵՀԱՐ ԶՆԱ ԽՈՅԵԼՈՎ, ՅԱՅՆՃԱՄ ԵՐԿԻՐ ԴՂՈՐԳԵՅԱԻ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐՍ ԽԱՐԱՐԵՅԱԻ:

Ըզգժամս ԵԼՆ: Տէր լո՛ւր ԵԼՆ: Աղօթք. Տէր Յիսուս Գրիստոս ԵԼՆ:

Սկիզբն Ի յԵՐԷԿՅԻՆ ԺԱՄՆ:

Աստուած յօգնել ԵԼՆ: Կցուրդ. Երկիր պազանեմք ԵԼՆ:

Շարական.

Ի ՍՈՒՐԲ ԽԱԶԻՆ Ի ԲԱՅ ԴՆԻ ՏԵՐՆ Ի ԺԱՄՈՒՆ ԵՐԵԿՈՅԻ ԵՒ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՂՕՂԵԱԼ ԾԱԾԿԻ ՄԻՇՏ Ի ՀՈԳԻ: ԶԱՅՍՊՈՒՄ ԽԱՀՍ Ի ՅԱՆԶՆ ԵԱՌ ԿԵՆԱՅ ՄԵՐՈՅ ԱՌՈՂՋԱՐԱՐՆ ԱՌԱ, ՊՍԱԿՆ ՊԱՐԾԱՆԱՅ ԱՆԿԱԻ ՅՈՐՍԱՅՍ ՎԵՐ ԵՐԵԱՅ:

Ըզգժամս ԵԼՆ: Տէր լո՛ւր ԵԼՆ: Աղօթք. Տէր Յիսուս Գրիստոս ԵԼՆ:

Սկիզբն Խաղաղականին ժամուն [fol. 226 b]:

Դա՛րձ առ մեզ, Աստուած փրկիչ մեր: Պատասխանի. Եւ դարձո՛յ զսրամտութիւնս ք[ո] ի մենջ: Աստուած յաւընել ԵԼՆ: Կցուրդ. Երկիր պազանեմք ԵԼՆ:

Շարական.

Ի ԺԱՄ ԼՐՄԱՆ ԱՄԵՆԱՅՆԻ ՏՈՒՆԱԼ ԼԻՆԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻ ՄԱՐՄԻՆ ՏԵԱՌՆ ԱԶՆՈՒԱԳՈՅՆ, ՄԵԶ ՅՈՅՍ ԿԵՆԱՅ ՀԱՆԳԵՐԶԵԼՈՅՆ: ՊԱՏԻ ԽՆԿՈՔ ԵՒ ԿՏԱՌՈՔ ԵՒ ԿՏԱՐԻՆ ԳՐԵԱԼՔ ՍՐԲՈՎՔ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՍ ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԱՀՆ Է ԻՍԿ ԻՆՁ ՆԱԽԱՀՈԳԱԿ:

Ըզգժամս ԵԼՆ: Տէր լո՛ւր ԵԼՆ: Աղօթք. Տէր Յիսուս Գրիստոս ԵԼՆ:

Zu bemerken ist noch das Alter dieser armenischen Fassung. Die von Dreves l. c. angeführten Quellen sind fast alle aus dem 15. Jahrhundert oder noch später (eine Ausnahme machen: Brev. ms Arelatense saec. XIV, Cod. Vatican. Burgh. A I 53 M und Brev. ms Cisterciense saec. XIV, Cod. Casanaten. A IV 16 R). Die hier gebotene armenische Fassung aber ist mit Sicherheit vor Ostern 1352 anzusetzen. Denn sie stammt vom gleichen Schreiber Jakob, der auch das Diurnum geschrieben hat, dessen Ostertabelle als erstes Osterdatum dasjenige des besagten Jahres 1352 aufweist.

ԵՐՐՈՊԵՎԵՆ ՓՈԽՆԵՆԵԼ ԲՆՈՒՆ ԶՆՅԵՐԷՆԻ ՄԵՋ

(Շարունակութիւն եւ վերջ):

Ք.

Քազամիա «օրացոյց». յառաջացած է Casamia իտալացիին անունէն, որ օրացոյցի առաջին հեղինակն է եղած Պոլսոյ մէջ: (Այս ազգանունը կը նշանակէ բուն «տուն իմ»): Քազմիր «տեսակ մը կերպաս», թրք. کازمير kazmir < Փրանս. casimir:

Քաթրօֆ «կանացի կօշիկի տեսակ մը կրունկ, որ շինուած է փայտէ եւ առջեւն ալ սեկ անցուած չէ». անշուշտ օտար է, բայց մայր ձեւն անյայտ: Քաթրիկ «կաթոլիկ, կաթողիկէ եկեղեցոյ պատկանող» < Փրանս. catholique:

Քաթօֆի «երկար ու նեղ փոկ, որ կօշիկապարը ոտքին ու ծունկին անցունելով՝ կօշիկը մէջը կը պրկէ եւ այնպէս կ'աշխատի». անշուշտ օտար է, բայց մայր ձեւը ինձ անծանօթ: Քաթօֆօնի «կոշտ ու կլոր փայտ մը՝ որ կօշիկապարը կաղապարին վրայ կը դնէ եւ անոր զարնելով՝ կօշիկին մէջ կը խրէ». անշուշտ օտար է, բայց մայր ձեւը անյայտ: Քալանթօն «փայլուն արտաքինով, ձեռքը ճոխ մարդ» < Փրանս. galant homme «կնա-հաճոյ մարդ»:

Քալէթա, կալէթա «պաքսիմաթ, բարակ, կլոր, շատ չոր հացիկ մը» < իտալ. galletta: Քալէնտարյա «օրացոյց» < իտալ. calendario:

Քալֆէ «նկարին ճիշտ ընդօրինակութիւնը տակը դրուած թղթի մը վրայ» (դպրոցականի բառ) < Փրանս. calquer: Քալօշ «կրկնակօշիկ», թրք. کالوش kalos < Փրանս. galoche: Քամաւա տես իսամաւա:

Քամաւէթօ «կօշիկին քամաւան փայլեցնելու դորձիք». անշուշտ օտար է, բայց մայր ձեւը անծանօթ: Քամաւօթ տես իսամաւօթ: Քամզօլ «կանացի կարճ վերնազգեստ մը» < Փրանս. camisole:

Քամէլյաթօ «ալքողով վառուող առձեռն վառարան՝ սուրճ եւն եփելու համար» < իտալ. caminetto «փոքրիկ վառարան»:

Թերեւս ունի նաեւ այս նշանակութիւնը, բայց բառարաններու մէջ չեմ գտած:

Քամյալ «փոխանակազիր» (նոյնը կ'ըսուի նաեւ փօլիցա. բայց փօլիցա հասարակ ձեւ է, քամյալ աւելի ազնուական. կրնանք ըսել օր. Խտիրնէի վրայ փօլիցա մը քաշել, բայց Լիօնի վրայ քամյալ կը քաշուի) < իտալ. cambiale «փոխանակազիր»:

Քամյօ, քամյիօ «փոխանակազրի գեղջմամբ կամ վաճառմամբ եղած սեղանաւորական շահ» < իտալ. cambio:

Քամփանա «եկեղեցոյ զանդակատան զանդակը. 2. կայարանի, գործարանի կամ նման հաստատութեանց մեծ զանդակը» < իտալ. campana:

Քամփիօ «վաճառատան մը մէջ ծախուող կերպասեղէններու նմոյշի ցուցակը» < իտալ. campione:

Քանալա, քանէվա «բրդէ գունաւոր թելերով տեսակ մը ասեղնագործութիւն՝ ցանցաւ կտաւի վրայ» < Փրանս. canevas:

Քանալաչօ, քանէվաչօ «հաստ թելով կոշտ կտաւ մը՝ քուրճ շինելու կամ այլ հասարակ գործածութեան համար» < իտալ. canavaccio, canevaccio:

Քանալիցա. նոյն նշանակութեամբ՝ ինչ որ նախորդը < իտալ. վենետիկեան բարբառով canevasso:

Քանափա, քանէփա «բազմոցով նստարան», թրք. کاناپه kanape < Փրանս. canapé: Քանթօ «երգախօսն թէթեւ կատակերգութիւն» < իտալ. canto «երգ»:

Քանկրէնա, քանկրէնա «փտախտ, gangrene», թրք. کنگرنا kangrena < իտալ. gangrena, cancrena եւ ճիշտ մեր ձեւով can-grena:

Քանչէլարյա «ղիւանատուն» < իտալ. cancelleria:

Քաշէ «օսլայի փոքրիկ ծրար՝ որուն մէջ դնելով դեղը՝ կուլ կու տան, անոր անախորժ համը շտնելու համար» < Փրանս. cachet:

Քաշմիր «տեսակ մը շալէ կերպաս» < Փրանս. cachemire, որ Հնդկաստանի համանուն քաղաքէն կ'առնէ իր ծագումը:

Քաւանթիւնա «ախտահանութեան քառանկորեակ» (այս բառը հինբր կ'արտասանէին խուռուքիւնա, միջին սերունդը խաւանթիւնա, նորերը միայն քաւանթիւնա):

Թրք. قارانتينا *qarantina* < իտալ. *quarantina* (բուն կը նշանակէ «քառասուն օր») :
 Քառք «մէկ քառորդ մէծիտիէ, 5 դրուշ» < իտալ. *quarta, quarto* «քառորդ» :
 Քառք «բաց նամակ. 2. սյցեւորման» < Փրանս. *carte* :
 Քառք-վիզիթ «սյցեւորման» < Փրանս. *carte de visite* :
 Քառք-վիզիթ «մահճակալ», Թրք. کاریولا *karyola* < իտալ. *carriuola* «մահճակալ». բուն կը նշանակէ «սայրակ», վենետիկ բարբառով *cariola* :
 Քառք «բազմաթիւ փայտիկներով գործուած տեսակ մը ժանեակ» < Փրանս. *carreau* :
 Քառք-օն «տեսակ մը հաստ ու խաւոտ կերպաս, որով գլխարկ կը շինեն» (այս գլխարկը կը կոչուի *քառք-օն շափիսա*) < Փրանս. *castor* (բուն կը նշանակէ «կուզը, ջրչուս») :
 Քասկէթ «տեսակ մը գդակ» < Փրանս. *casquette* :
 Քավարբուռ «գղեստ ձեւելու ժամանակ կորուած հանուած մասը» < իտալ. *cavatura* :
 Քառքիլ «եւրոպական պար մը» < Փրանս. *quadrille*. ձեւով մերինէն տարբեր է իտալ. *quadriglia* :
 Քառք «նկար, կենդանադիր, լուսանկար» < իտալ. *quadro* :
 Քարափա «շիշ ջուրի, օղիի եւն» < իտալ. *caraffa* :
 Քարփից «թափծու երկաթէ գամ» (վն. կառպիցա), Թրք. قارچ *qarjica* < յն. *χάρφι* «գամ» բառին նուագական չարֆիտա ձեւէն :
 Քացա «գրամարկ. 2. տպարանի մէջ գրաչարին առջեւ գտնուած տառերու արկը», Թրք. قاس *qasa* < իտալ. *cassa* «արկը». բայց ուրիշ յառաջացած է մեր բառին անկանոն ց ձայնը փի. սի. հոս ազդեցութիւն ունեցած ըլլայ թերեւս իտալ. *cazza* «երկաթեայ աման» :
 Քացաբուռ «վն. կասաբբուռ» «բայն դաշն», Թրք. kasatura < անշուշտ եւրոպական փոխառութիւն է, բայց մայր ձեւը անյայտ :
 Քացապոֆ «փոքրիկ կաշեայ զլանաձեւ գործիք մէջ մէջտեղը սուր խթան մը հաստաւորուած. երբ կոշկակարը ուղէ կոշիկին տակ փայտէ սեպեր գամել, նախապէս խթանը

կը դնէ գամելիք տեղը, մուրճով գործիքին գլխուն կը դարնէ եւ այսպէսով կոշիկին տակ բարակ ծակ մը բանալով՝ սեպը մէջը կը խրէ կը գամէ». անշուշտ եւրոպական փոխառութիւն է, բայց մայր ձեւը անյայտ :
 Քացառա «գարգարուն խոպոպիկ» < իտալ. *zazzera* բառէն նշն. *χατσαρά* ձեւին միջնորդութեամբ :
 Քացառօլա (Չմ. քաչառօլա) «կոթաւոր մետաղեայ աման՝ խոհանոցի համար» < իտալ. *cazzerola, casserola*, վենետիկ բարբառով *casarola* :
 Քացիէր «գանձապահ» < իտալ. *cassiere*. ինչպէս քացա «գրամարկը» բառին մէջ, նոյնպէս հոս ց ձայնի ծագումը անձանօթ է :
 Քափառ «սակարկութիւնը հաստատելու եւ սպրանքի ստացումն ապահովելու համար տրուած կանխավճար» < իտալ. *caparra* :
 Քափիթալլա «գրամադրուի» < իտալ. *capitale* :
 Քափիշօն «տեսակ մը գործուած գլխարկ (տղայոց կամ կանանց համար)» < Փրանս. *capuchon* :
 Քափառ «հրացանի գնդակին կրակելու տեղը. 2. տեսակ մը օղակաձեւ թիթեղեայ կոճակ՝ կոշիկի, ժապաւէնի, փոկի համար եւն» < Փրանս. *capsule* :
 Քափառ (ոմանք քափալօ) «տեսակ մը ըմպելիք՝ որ հնդկանուշով կը պատրաստեն» < Փրանս. *cacao* :
 Քըլափա «օձիքէն վար այն մասը՝ որ կուրծքը կը ծածկէ» < անշուշտ օտար է. բայց ծագումն անյայտ :
 Քընաբընա տես խընախընա :
 Քընաք «ոսկիի եւ արծաթի ատիճանը. 2. աղամանդի համար շատ փոքրիկ կշիւ մը», Թրք. قرات *qarat* < իտալ. *carato*, Փրանս. *carat* :
 Քընավաք «վզկապ» < Փրանս. *cravate* :
 Քընաբընա «տեսակ մը չոր հացիկ». անշուշտ եւրոպական բառ է, բայց մայր ձեւը անյայտ :
 Քընէմ «տեսակ մը բաց դեղին գոյն» < Փրանս. *crème* (բուն կը նշանակէ «տեր») :
 Քընէտի «վարկ» < Փրանս. *crédit* :
 Քընէտիթօ «վարկ» < իտալ. *credito* :
 Քընէփ «չղարչ» < Փրանս. *crêpe* :
 Քընլանթ «ծագկեփունջ (հարանիքի,

մեռելի եւն)» < Փրանս. *guirlande*, որ ձեւով աւելի նման է քան իտալ. *ghirlanda* :
 Քընօշի «սակղնագործութիւն. 2. սակղնագործ» < Փրանս. *crochet* «ձեռագործի կեռ սակղ», որմէ *broder au crochet* «նոյն սակղով ձեռագործ բանիլ» :
 Քընաբիցա «աւստրօ-հունգարական ոսկի դրամ՝ 56 դրշ. արժողութեամբ» :
 Քիթառ «կիթառ» < իտալ. *chitarra* :
 Քիլէր «չոմարան, մառան» < Թրք. کيلار *kilar*, որ է յն. *κελλάριον* տարբեր է ձեւով իտալ. *celliere* :
 Քիլօ «մէկ քիլոկրամ, նոր օխա» < Փրանս. *kilo* :
 Քիթմիս «կղմիւնտը» < Թրք. کيرميد *kiremid*, յն. *κεραμίδα* ձեւէն :
 Քիւփէշտէ «նաւակին ետեւի մասը՝ որ ճամբորդները կը նստին». անշուշտ եւրոպական փոխառութիւն է, բայց մայր ձեւը անձանօթ :
 Քիւփէ «մեծ կողով», Թրք. کيف *kife*, յն. *κόψος* < իտալ. *coffa* «ձեռքի կողով» :
 Քուզինա «խոհանոց». գործածական է յատկապէս Չմիւնիոյ բարբառին մէջ < իտալ. *cucina*, վենետիկ բարբառով *cusina* :
 Քուսաք տես Քուսիք :
 Քուշու «չուն կանչելու ձայն», քուշուկ (մանկական լեզուով) «չուն, շնիկ» < իտալ. *cuccio* «շնիկ» :
 Քուփա «ջուրի մեծ բաժակ» (գործածական է Չմիւնիոյ բարբառին մէջ) < իտալ. *coppa*. սակէ նաեւ իտալիա ձեւը՝ որ տեւ վերը :
 Քուփէ «տեսակ մը գոց եւրոպական կտոր» < Փրանս. *coupé* :
 Քուփօն «տոմսակի կտորն» < Փրանս. *coupon* :
 Քուփա «պաճուճապատանք, տիկնիկ. 2. ծիծաղաչարժ, գուարճալի», վն. կուկլա «խայտառակ», Թրք. قاقلا *quqla* «տիկնիկ». նոյնպէս եւ նշն. *χούχλα*. անշուշտ եւրոպական բառ է, բայց մայր ձեւը անձանօթ. ամէնէն աւելի յարմար կը գտնեմ իտալ. *cucco* «կկու. 2. ծնողներու ամէնէն սիրական որդին». ասոր նուագականն է *uculo* «կկու», որուն իգականը պիտի ըլլար *cucula «էգ կկու» եւ ըստ նախորդին «սիրելի գտորիկ». սակէ ալ «տիկնիկ» իմաստին շատ զիւրին է անցնիլ : Կը կարծեմ որ որեւէ իտալական բարբառի մէջ այսպիսի բառ մը գտնուելու է :

Քուփուլթա «կնիւղ, գլխանոց», Թրք. کوكيلا *kukuleta* < իտալ. *cuculla* «գլխանոց» բառին նուագական *cucullèta* ձեւէն, թէեւ սակղա չի գտնուիր ձեռքիս տակ եղած բառարաններու մէջ :
 Քօթրա «բարակ ու երկար տեսակ մը նաւակ՝ որ ջուրին երեսէն կ'ընթանայ. մրցման մէջ կը գործածեն» < նշն. *χόττεροα* :
 Քօլա «օսլայ» < իտալ. *colla* «սոսինձ», բայց վենետիկեան բարբառով *cola* «օձիք շոհելու օսլայ» :
 Քօլարօ «օսլայած օձիք». գործածական է միայն Չմիւնիոյ բարբառին մէջ < իտալ. *collare* «օձիք, փողպատ», վենետիկ բարբառով *colaro* «օձիք հաղուստի եւն» :
 Քօլէն «եւրոպական միջնակարգ դպրոց» < իտալ. *collegio*, վենետիկեան բարբառով *collegio* կամ Փրանս. *collège* :
 Քօլէնա, որ եւ *fontjua*, կօնէլա «հրդախա», Թրք. کولره *kolera* < իտալ. *colera* կամ Փրանս. *choléra* :
 Քօմէդիա «ծաղրաչարժ գործ մը», Թրք. کومديا *komedya* «կատակերգութիւն» < իտալ. *commedia* :
 Քօմիթէ «մասնաժողով. 2. յեղափոխական գործիչ (որ կօմիտէի մը անդամ է)», Թրք. komite < Փրանս. *comité* :
 Քօմիտէր, որ եւ *comissar* «վերահսկիչ պաշտօնեայ» < Փրանս. *commissaire* :
 Քօմիտիօն կամ *comissio* «թաղապետական հսկիչ օստիկան. 2. միջնորդչէք», *comissio* «առեւտրական միջնորդ» < Փրանս. *commission* «յանձնաժողով. 2. միջնորդչէք». ստալին իմաստը ա՛յնպէս է ձեւափոխուած՝ ինչպէս *comissio* :
 Քօմիտուս «պտուղներու խաշու» < իտալ. *composta* :
 Քօնթրա «հակառակ, ի հեճուելու». Քօնթրա կ'երթայ. Քօնթրա կը խօսի < իտալ. *contra* «դէմ, ընդդէմ» :
 Քօնթրօլ «վերաստուգութիւն» < Փրանս. *contrôle* :
 Քօնիշիմէթօ «նաւով ուղարկուած ապրանքներու բեռնադիր» < իտալ. *conoscimento*, բուն կը նշ. «ճանաչումն», որմէ նաեւ «բեռնադիր» :
 Քօնկրէ «աւագաժողով, վեհաժողով» < Փրանս. *congrès* :
 Քօնյակ «բարկօղի» < Փրանս. *cognac*. սակէ նաեւ Թրք. کونيا *konyak* :

Քօնզիւս «տեսակ մը թղթախաղ» < Իտալ. վենետակի բարբառով, նյն. χοντσίνα :

Քօնսուլ, ֆօնսուլ (վն. կօնսուլ) «հիւպատոս», թրք. قونسول konsul, որ եւ قونساواس qonsolos = ֆօնսուլու < Փրանս. consul կամ Իտալ. console. Փրանսերէն ձեւէն կու գայ ֆօնսուլ, Իտալերէն ձեւէն ֆօնսուլ. Իսկ ֆօնսուլու = յն. χόνσολος :

Քօնսուլ, ֆօնցօլ «հեշտադարան, արդուդարդի համար՝ վրան հայելիով դարան» < Փրանս. console, որմէ փոխառեալ է նաեւ նյն. χονσόλα. բայց յայտնի չէ թէ ուրի՞ց յառաջացած է մեր ց ձայնը :

Քօնսուլաթօ «հիւպատոսարան» < Իտալ. consolato :

Քօնսուլիտ «պետական փոխառութեան սոմս» < Փրանս. consolidé :

Քօնսիքթօն «երկաթուղային գնացքներու մէջ հասարակ պաշտօնեայ» < Փրանս. conducteur :

Քօնցօլթօ «ծանր հիւանդի վրայ բժշկական խորհրդակցութիւն» < Իտալ. consulto :

Քօնֆուրէնցա «առեւտրական մրցակցութիւն» < Իտալ. concorrenza :

Քօնֆերանս «ժողով, խորհրդակցութիւն» < Փրանս. conférence :

Քօնթէզան «կնամոլ», թրք. کورتزان kortezan < Փրանս. courtisan, որ բուն կը նշանակէ «պալատական», բայց նաեւ «չողոքորթ, քծնող». մեր մէջ առնուած է աւելի մասնաւորացմամբ, իրբեւ «կանանց քծնող, կանանց դարպասող». հմմտ. նոյն իսկ Փրանս. նոյն բառին իգականը՝ courtisane «պոռնիկ կին» :

Քօնթի «պահճու կին, հոմանունհի, սիրուհի» < Իտալ. corte «սիրաբանութիւն, սիրահարութիւն», որմէ նաեւ նյն. κόρτε :

Քօնտէլա կամ կօնտէլա «ժապաւէն. 2. փորի երկդ, երկգորդ, ténia», թրք. کوردلا kordela «ժապաւէն» < Իտալ. cordella «ժապաւէն» : Երկրորդ նշանակութեամբ չեմ գտած բառարաններու մէջ, բայց նշանակութեանց այսպիսի զարգացումը բնական է լեզուներու մէջ. հմմտ. հյ. երկդ «բարակ ժապաւէն» եւ երկգորդ, ուսւ. лента «ժապաւէն» եւ ленточный глисты «երկգորդ». նոյն իսկ գիտական tenia բառը կու գայ յն. ταινία «ժապաւէն» ձեւէն : Պէտք է ստուգել միայն թէ նշանակութեան այս զարգացումը Հայոց

մէջ տեղի ունեցած է, թէ ուղղակի Իտալական բարբառէ մը կը ծագի :

Քօնտօն «լար. յատկապէս ոյն հաստ հիւսուած լարերը՝ որ զինուորականները վրանին կը կախեն. 2. ժամացոյցի շղթայ», թրք. کوردون kordon < Փրանս. cordon կամ Իտալ. cordone :

Քօստիւմ «ամբողջ հագուստը, բաճկոն, տափաս եւ բաճկոնակ միասին» < Փրանս. costume «հագուստի ձեւ, հագուստ, ամբողջ հագուստը» :

Քօփյա «ընդօրինակութիւն», ֆօփյա ընել «ընդօրինակել», թրք. کویا kopya < Իտալ. copia :

Քօֆէք «կոկիկ, շիք» (անխտիր թէ արական եւ թէ իգական սեռի համար) < Փրանս. coquet (ար.), coquette (իգ.) :

Քօֆօզ «անկուարի, դրամ չունեցող», թրք. کوقوز kōkoz < յն. χοχός :

Քօֆօն «յոյն տիկին», թրք. کوقونا qoqona < յն. χοχόνα. Պօլսոյ Հայոց մէջ իւրաքանչիւր ազգի տիկին իր անունը կը պահէ. այսպէս կ'ըսուի Տաճկի հանրմ, Հոռմի ֆօֆօն, Յրէնկի մատամա, Եահուտի պուլիցա, իսկ Հայոցը՝ եթէ տարիքոտ է կը կոչուի սուսու, իսկ եթէ երիտասարդ է՝ կամ թրք. բառով հանրմ եւ կամ եւրոպական բառով մատամ, մատամագէլ :

Օ.

Օթէլ «հիւրանոց», օթէլնի «հիւրանոցապետ», թրք. اوتل otel, اوتللي otelli < Փրանս. hôtel :

Օլթա գարնիլ (ննխ. ֆօլթա՝ հօլթա անիլ, զրբ. բօլթա քակիլ, բօլթա տալ, վն. փօնթա գարնիլ). Պօլսոյ բարբառով կը գործածուի միայն նախ համար՝ որ հովին հսկառակ ուղղութեամբ երթալու ժամանակ՝ ծովին մէկ եզերքէն միւս եզերքը բազմաթիւ կարծ զիկզակներ (bordée) կ'ընէ. 2. փխր. կ'ըսուի նաեւ մարդոց համար՝ «վեր-վար պտտիլ, փոքր տեղ մը շրջապայիլ, երթալ-դալ» նշանակութեամբ : Միւս բարբառներուն մէջ միայն այս երկրորդ փոխաբերական իմաստով կը գործածուի : Թրքերէն اورمق olta urmak < Իտալ. volta «պտոյտ, դարձ», andare in volta «Թափառիլ», dar volta «դառնալ», andare alla volta «նախն նոյն ձեւով երթալը, louvoyer» :

Օմեդիա (Չմ. ումպրէլիա) «հովանոց», օմեդիանի «հովանոցագործ» (Պօլսոյ մէջ հին-ցած ձեւ է, որու տեղ հիմայ կը գործածուի արար. շեմշիյէ). նյն. ομπρέλλα < իտալ. ombrella. այս բառը ծագելով ombra «ստուեր» բառէն, պիտի նշանակէր միայն «արեւի հովանոց», բայց ընդհանրանալով յատկացուած է թէ՛ արեւի եւ թէ՛ անձրեւի համար: Այսպէս եւ մեր մէջ օմեդիա ձեւը:

Օնօն «պատուի զգացում, ինքնասիրութիւն». կրնար ծագել թէ՛ Փրանս. honneur եւ թէ՛ իտալ. onore ձեւերէն. բայց յաջորդ բառը կը ցուցնէ որ իտալերէնէ է:

Օնօնաթօ «համբաւ» < իտալ. onorato «պարկեշտ, պատուաւոր». մեր մէջ ածականը դոյականի դարձած է. կ'ըսուի օր. Օնօնաթօյիդ չե՞ս ձգեր կոր «համբաւիդ՝ անունիդ չե՞ս ձգեր»:

Օնօնման «նկարի մէջ զարդեր» (զարդական բառ) < Փրանս. ornement:

Օնսա «նաւաւարներու բացագանչութիւնը նաւը ճամբայ ելլելու ժամանակ, դէ՛հ» < իտալ. orsù «դէ՛հ, օ՛ն, հա՛յտէ»:

Օրյա «խաղաթղթի մէջ կարմիր քառակուսի նշան», Նոր-Նախիջեւանի բարբառով օրի, թրք. اوریا orya < յն. ઓરია:

Օփէնա «թատերախաղի տեսակը» < իտալ. opera կամ Փրանս. opéra:

Ֆ.

Փաթուրա «կերպասեղէններու օրինակ կամ նմոյշ կարունակող ցուցակը. 2. հաշուեզիր գնման կամ վաճառման», թրք. اورطاف tafura < իտալ. fattura «հաշուեզիր գնման կամ վաճառման. 2. ձեւ արուեստ եւն»:

Փալչա կամ փալցա «սեկէ կրունք կօշիկի (եւ ո՛չ թէ փայտէ)», անշուշտ եւրոպական բառ է, բայց մայր ձեւը անձանթ:

Փալչէթա «մատնաչափ լայնութեամբ երկար դանակ՝ որ կօշկակարները կը գործածեն» < իտալ. falchetta «փոքր մանգաղ». կօշկակարական լեզուին մէջ թերեւս ունենայ մեր նշանակութիւնն ալ:

Փալտա «գգեստի քղանցքի եզերքը» < իտալ. falda «քղանցք»:

Փալտափիյակա «գգեստին քղանցքին ծալքը» < իտալ. falda «քղանցք» + piega «ծալք». բարբոթիւնը անշուշտ տեղի ունե-

ցած է իտալերէնի մէջ, թէեւ բառարաններու մէջ այսպիսի ձեւ մը չեմ գտած:

Փալցօ «թիւր, թերի, սխալ» < իտալ. falso, Վենետիկի բարբառով falzo «թիւր, սխալ»:

Փամիլյա «ընտանիք. 2. կինը, ամուսինը (վերջինս քաղաքավարական ձեւ մ'է, փոխանակ կնիկ ըսելու), թրք. ائله familya «ընտանիք» < իտալ. famiglia «ընտանիք»:

Փայանցա «մեծ պնակ, որուն մէջ կերակուրը լեցնելով սեղան կը հանեն» (գործածական է միայն Չմիւռնիոյ Հայոց բարբառով) < իտալ. Faenza այս քաղաքը՝ ուր սկսան շինուիլ առաջին անգամ յախճապակեաց ամաններ. ասկէ Փրանս. faïence «յախճապակեաց աման». իտալերէնի մէջ իբր հատարակ անուն գործածական չէ:

Փայթօն տես փայթօն:

Փանէլյա «ասուեակ», թրք. ائله fanela < իտալ. flannela, Վենետիկի բարբառով fanela. նյն. φλανέλλα:

Փանթափա «քմահաճոյք, մանաւանդ գեղարուեստական քմահաճոյք» < իտալ. fantasia:

Փանթի «խաղաթղթի մէջ զինուորը». գործածական է միայն Չմիւռնիոյ Հայոց բարբառով (Պօլսոյ մէջ կը կոչուի մանչ) < իտալ. fante «տղայ, ծառայ, հետեակ զինուոր եւ ասկէ՝ թղթախաղի զինուոր»:

Փապրիֆա տես փալլիֆա:

Փապրիֆաթօր «գործարանապետ» < իտալ. fabbricatore կամ Փրանս. fabricateur. բայց այս երկուքէն ընտրելի է միայն առաջինը, որովհետեւ, նախ՝ արմատական փապրիֆա ձեւը իտալերէնէ է, երկրորդ՝ Փրանս. fabricateur աւելի «հնարող, յերկրորդ» իմաստով գործածական է եւ ո՛չ թէ «գործարանապետ». վերջին իմաստով կ'ըսուի fabricant:

Փառյապ «հրաման՝ որ կու տայ նաւապետը մեքենավարին՝ լիազօրի ընթանալու համար. 2. շոգենաւին ամենաարագ գնացքը». օր. Պափօրը փառյապ կերթայ կոր. կը գործածուի նաեւ կատակով եւ նմանութեամբ՝ մարդոց համար < անգլ. fire up:

Փառպա ցատկել «անկարգ ցատկոտել». օր. Դուռը բաց մնացեր է, կատուները ներսը փառպա կը ցատկեն կոր. Մայրերնին տունը չէ, տղաքը փառպա կը ցատկեն կոր. ան-

չուշտ եւրոպական բառ է. բայց մայր ձեւը անծանօթ:

Ֆասէթա «աղամանդին երեսները», թրք. *faseta* < իտալ. *faccetta*, որ է Փրանս. *facette*. մեր բառը ձեւով նման է առաջինին, բայց ինչո՞ւ է-ի փոխարէն u:

Ֆասկա «օրօրոցի մանուկներուն գրեթէ ամբողջ իրանը պատող գօտի» < իտալ. *fascia*, Վենետիկի բարբառով *fassa*, նշանակու- թեամբ ճշտիւ նոյն են, մեր կ' ձայնը կը ցուցնէ նյն. *φάσκα*:

Ֆասուլյա «լուրիա», թրք. *fasulya*, յն. *φάσηλος*, *φασίολος*, Փրանս. *faséole*, իտալ. *fagiuolo*, վենետիկեան բարբա- ռով *fasiolo*, իսկ մեր բառին ամէնէն մօ- տիկը նյն. *φασούλα*:

Ֆասոնէ «տեսակ մը լաւ կերպաս» < Փրանս. *façonné*:

Ֆարմասոն «բողոքական» (իրը նախա- տական բառ) < Փրանս. *franc-maçon*, որ ազատ մտածողներու միութիւն մ'է եւ բնաւ կապ չունի բողոքականութեան հետ:

Ֆարպէլա «հազուատին ամբողջ լայնու- թեամբը քղանցքին կարուած կտոր» < Փրանս. *falbala*. ձեւով քիչ մը տարբեր է իտալ. *falpala*:

Ֆլաուտա «եւրոպական սրինգ» < իտալ. *flauto*:

Ֆրէի «տակառ», թրք. *fuççi*, նյն. *φούτσι*, *βούτσι*, *βουτσάς*. Ի՞նչ է սասնց հիմ- նական ձեւը:

Ֆրաւնէլյա «սպիտակ ալիւրով ընտիր հաց» < իտալ. վենետիկեան բարբառով *frangiola*:

Ֆրոչա «խոզանակ, վրձին», թրք. *força*, նյն. *βούρσα*, պուլկար. *virca*, ռուս. *virce*. բայց ո՞րն է մայր ձեւը:

Ֆրրաւնի «Փրանսական արծաթեայ գրամ մը 5 դրչ. արժողութեամբ» < Փրանս. *franc*:

Ֆրրափա «տեսակ մը մեծ եւ ընտիր լի- մոն. աճկ. զրդ մէմէսի» < իտալ. Վենետիկի բարբառով *frapa*:

Ֆրրաթիէրա «պտուղ մատուցանելու սպակեայ կամ յախճապակեայ աման» (գոր- ծածական է միայն Չմիւտնիոյ բարբառին մէջ) < իտալ. *fruttiera*:

Ֆրրաթօ «կերակուրէն յետոյ ուտելու մրգեղէն, աղանդեր, չերէզ» (գործածական է միայն Չմիւտնիոյ բարբառին մէջ) < իտալ. *frutto* «պտուղ»:

Ֆիլառ «հողթափ, մուճակ», թրք. *filar*. կը թուի օտար փոխառութիւն, բայց ծագումն անյայտ է:

Ֆիլարմոնիք «ձեռքի նուագարան, որ ծունկի վրայ դնելով կը նուագեն» < իտալ. Վենետիկի բարբառով *filarmonica* նոյն երա- ժըշտական գործիքը:

Ֆիլէ «ցանցածեւ ձեռագործ մ'է. 2. գլխուն մագերը մէջը հաւաքելու ցանց» < *filet* «ցանց»:

Ֆիլէթէրա «կօշիկին եզերքը տաշելու կօշիկակարական գործիք». անչուշտ եւրոպա- կան բառ է, բայց մայր ձեւը անծանօթ. հմմտ. իտալ. *filetto* «թելիկ»:

Ֆիլէթօ «ողնայարի փափուկ միւրը, որ լաւ խորոված կ'ըլլայ. 2. կօշիկին մասկա- րէթային եզերքի մասը՝ որուն վրայէն կ'անցնի մեքենային կարը. 3. կօշիկին կրուն- կին եզերքը քսելով փայլեցնելու կօշիկա- րական գործիք» < իտալ. *filetto*, Վենետիկի բարբառով *fileto* «փոքր թել, թելիկ. 2. ող- նայարի փափուկ միւրը». կրնայ ունենալ նաև միւս մեր նշանակութիւնները, բայց իրրեւ կօշիկակարական բառ չեմ գտած բառարան- ներու մէջ:

Ֆիլիգե «մագերու արուեստական գան- դուր, խոպոպ» < Փրանս. *frisé*. մեր բառը թերեւս նմանցուելով իմաստով մերձաւոր թրք. ֆիլիգ «բողբոջ, ծիլ» բառին, ստացել է այս ձեւը:

Ֆիլիշէթա, ֆրիշէթա «զգեստի վրայ տե- սակ մը կար. յոգնակար». անչուշտ իտալե- րէն է, բայց մայր ձեւը անծանօթ:

Ֆիլիօ առնել «սեկէ կրունկին ներքանին կպած տեղին եզերքէն բարակ մը կտրել հա- նել» < իտալ. *filo* «թել»:

Ֆիլիօնյա «երգեցիկ թոշուն մը», թրք. *filorya*. նյն. *φλώρι*. բոլորն ալ կը թուին եւրոպական փոխառութիւն բայց մայր ձեւը անծանօթ է:

Ֆիկուռա տես Ֆուկուրա:

Ֆիկուրիմա «կանացի հագուստի նորա- ձեւութեան պատկեր կամ թերթ». գործա- ծական է միայն Չմիւտնիոյ բարբառին մէջ < իտալ. *figurino* նոյն նշ.:

Ֆիլամիօ, ֆիլօնիկ, ֆիլօնիկ «ժապաւէնի եւն հանգոյցի առանձին ձեւ մը, որով աջ ու ձախ երկու կողմերը մէկ մէկ հատ կրկնակ ծալք կը կազմուի, իսկ ծայրերը մէջտեղէն գուրս կը կախուին (օր. փոզպատը ֆիլօնիկա

կապել). 2. այդ ձեւով կապուած հանդոյց, զարդ (օր. կանացի կօշիկներու վրայ, հա- զուստի, գլխարկի, գլխի մագերու վրայ եւն)». թրք. *fiyonga*, նյն. *φίονγος*. անչուշտ եւրոպական բառ է. բայց մայր ձեւը անծանօթ է:

Ֆիլանիէթ «զգեստին կողմասը» < իտալ. *fianchetto*, որ *fianco* «կող» բառին նուագականն է:

Ֆիլյափա «կօշիկի սիօլա, որ մէջի կող- մէն գրուած է». եւրոպական բառ է, բայց մայր ձեւը անծանօթ է:

Ֆիլիօ «տան փոքր շուն», թրք. *fino* < անչուշտ եւրոպական փոխառութիւն է, բայց մայր ձեւը անծանօթ է. հմմտ. իտալ. *fino* «ընտիր, նուրբ», Փրանս. *finaud* «խո- բամանկ, աղուէս»: Նկատելի է որ շուները սովորաբար Փրանսական անուն կը կրեն, ինչպէս ֆիլիօ, ժօլի:

Ֆիլիօ «ընտիր, առաջնակարգ». գործա- ծական է միայն օղիի համար. ինչ. ֆիլիօ ըրալի, ֆիլիօ մաստիֆա < իտալ. *fino* «ըն- տիր, նուրբ»:

Ֆիստան «չըջագրեստ», թրք. *fiştan*. կը թուի եւրոպական փոխառութիւն. նյն. եւս *φουστάνα* համ *φιστάνα*:

Ֆիստոն «չապիկի, վարտիքի եւն ժա- նեակ» < Փրանս. *feston* «ժանեակի տեսակ մը». ձեւով նոյն է իտալ. *festone*, բայց որով- հետեւ ճարտարապետական զարդարանքնե- րու համար կը գործածուի միայն, ուստի մէկ կողմ կը մնայ:

Ֆիստէլ «չուներու արուած սովորական անուն մը» < Փրանս. *fidèle* «հաստատրիմ»:

Ֆուլյա «սեկի նարկէս (ծաղիկը)», թրք. *fulya* < նյն. *φύλλα*:

Ֆուկուրա, ֆիկուրա «ձեւ, պատկեր» < իտալ. *figura*:

Ֆուրթուրա (վն. ֆրաթրա, ննի. ֆրէ- տրա) «փոթորիկ», թրք. *furtuna* < իտալ. *fortuna*:

Ֆուստա «մէջքէն վար իջնող եւ շրջա- զգեստին տակէն հագնելու կանացի հագուստ. *jupon*» < նյն. *φούστα* որ ունի նոյն նշանա- կութիւնը. բայց արդեօք ասիկա ալ օտար չէ. հմմտ. իտալ. *fusto* «իրան, հասակ»:

Ֆօնա «կօշիկին երեսը» < իտալ. *fondo* «խորք, յատակ (նաև պատկերի եւն)»: Յայտնի չէ թէ ճիշտ այս նշանակութիւնն ալ ունի՞:

Ֆօնա «բոլորովին բաց». օր. Դուռները, պատուհանները ֆօնա բացեր նստեր է. թրք. *fora* < իտալ. *fora*, *fuora* «գուրս», որմէ *fuor fuora* «բոլորովին, ծայրէ ի ծայր»:

Ֆօնթ «կօշիկին ետեւը՝ մէջի կողմէն գրուած կաշին՝ ուղիղ եւ ամուր պահելու համար» < իտալ. *forte* «ուժեղ, ամուր. 2. բանի մը գլխաւոր կէտը. 3. ամբոց, ամ- բուլթիւն». անչուշտ ունի նաև մեր բառին նշանակութիւնը, բայց բառարաններու մէջ չեմ գտած. հմմտ. յաջորդը:

Ֆօնթեցա «սեկի կտոր՝ որ կօշիկին քա- մարային մէջ կը դնեն՝ ամուր պահելու հա- մար» < իտալ. *fortezza* «ամբուլթիւն». 2. ար- հեստագիտութեան մէջ այսպէս կը կոչուի ամէն բան՝ որ կը ծառայէ բան մը ամբացնե- լու, գործածութեան մէջ աւելի տեսական զարմնելու համար»:

Ֆօնօշիմա «մագերը շտանարած, բոլոր- ւրին անկարգ կերպով թափթփած» (յատկա- պէս կանանց համար կ'ըսուի) < անչուշտ օտար է, բայց մայր ձեւը անյայտ:

Ֆօտուլա «նկանակ, տեսակ մը կլորակ հաց», թրք. *füdü* < անչուշտ օտար է, բայց մայր ձեւը անյայտ:

Ֆօրմա «ձեւ. կերպ. 2. սպազրեալ մէկ թերթ» < իտալ. *forma*:

Վերջ: 2. Յ. ԱՃԱՌԵԱՆ

ԵՆԳՈՎԵՐՑԻ ԵՐԿՈՒ ՀԵՅ ԳԵՐ- ԳՆՏՆԵՆԵՐ ՏԵՐՏԵՐԵՆԵ ԵՒ ԳԵՏԻՓԵՆԵՐ

Եւզոկիոյ հայ գաղութի պատմութեան մէջ պատուոյ տեղ մը կը գրուեն Տէրաթեան եւ Գատիֆեան զերգաստանները. առաջինը իր ծխախոտի մեծ գործանութեամբ, եր- կրորդը իր թաւիչի գործով: Այս երկու հնա- մենի զերգաստաններու խնամութեամբ կազ- մուած է յետոյ ընտանեկան բոյն մը, որ կրնայ օրինակ հանդիսանալ տիպար հայ ըն- տանիքի:

1. Տէրաթեան զերգաստանի ծագումը հնութեան մէջ անծանօթ է: Իրենց նախնիքը կը կոչուէին Գըլընեաններ, որոնք Եւզոկիոյ մէջ ծանօթ էին իրրեւ կտաւեղէնի (եազմա) վաճառականներ: Գըլընեան ընտանիքի վեր- ջին շատաւիկ Յովհաննէս Գըլընեանի հօր